

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.Νλ3Γ(ε)

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ / ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Κυριακή 6 Απριλίου 2014

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Και πάλι για τη «σιωπή των διανοουμένων»...

Σε ορισμένες εποχές και σε ορισμένους τόπους έχει οποσδήποτε νόημα, πνευματικό, πολιτικό και κοινωνικό, η απαίτηση ή και η έκκληση «να μιλήσουν οι διανοούμενοι», η οποία ακούγεται συνήθως με μορφή επιτακτικού, αν όχι επιτιμητικού ερωτήματος: «Γιατί σιωπούν οι διανοούμενοι;». Όχι μόνον όταν τα σκιάζει όλα η φοβέρα, όταν τυραννικά καθεστώτα οποιασδήποτε μορφής επιβάλλουν το φόβητρό τους, αλλά και όταν δεσπόζει η σύγχυση και η θολούρα σε αισθήματα και σκέψεις, όταν η κατάθλιψη τείνει να γίνει πανεθνικό γνώρισμα, τότε όσοι συμβατικά αποκαλούνται «πνευματικοί άνθρωποι» ή «διανοούμενοι» (ούτε αυτός ο όρος έχει την ίδια σημασία για όλους) οφείλουν να βγουν από τον χρυσελεφάντινο πύργο που τους αποδίδει σαν ιδιοκτησία ένας στεριωμένος μύθος και να μιλήσουν. Να αναλάβουν, πλην της ευθύνης του καλλιτέχνη, και την ευθύνη του πολίτη. Να ρισκάρουν.

Όχι για να καθοδηγήσουν απ' υψηλού, τάχα σαν αυθεντίες και γνώστες των μυστικών της ιστορίας. Όχι σαν ποιμένες που των αδυνάτων αδύνατο μένουν αδιάβροχοι στα πάθη, στις πολιτικές ιδέες, στις ιδεολογικές συγκρούσεις. Αλλά σαν πολίτες που κάποια στιγμή ετυχε ν' ακούσουν ή να διαβάσουν τον θουκυδίδειο Επιτάφιο («τον μηδέν τώνδε μετέχοντα ουκ απράγμονα, αλλ' αχρείον νομίζομεν: εκείνον που δεν συμμετέχει στα κοινά, δεν τον θεωρούμε φιλήσυχο αλλά άχρηστο.»), που άλλωστε τον έχουμε περί πολλού, «πνευματικοί» και μη, και συχνά-πυκνά τον μνημονεύουμε μετά θαυμασμού για τις υψηλές ιδέες του, ακόμα κι αν δεν τον έχουμε διαβάσει. Η έτυχε να πέσει στην αντίληψή τους και να γραφτεί στη μνήμη τους σαν επιταγή «ο πιο πρωτότυπος και παράξενος νόμος του Σόλωνα: να χάνει τα πολιτικά του δικαιώματα όποιος προτιμά να μένει ουδέτερος ενώ έχουν ξεσπάσει εμφύλιες ταραχές» («των δ' άλλων αυτού νόμον ίδιος μεν μάλιστα και παράδοξος ο κελεύων άτιμον είναι τον εν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον»). [...]

Η συμφωνία για το ποιοι είναι οι διανοούμενοι, άρα και πόσοι είναι, δεν ήταν ποτέ εύκολη. Θα ήταν πάντως άστοχο και υπερβολικό αν λέγαμε πως είναι διανοητές όλοι μα όλοι οι γραφιάδες, όλοι οι λογοτέχνες, όλοι οι εικαστικοί, οι μουσικοσυνθέτες, οι άνθρωποι του θεάτρου και του κινηματογράφου, των τεχνών εν γένει, και μαζί τους όλοι οι πανεπιστημιακοί και οι Αθάνατοι της Ακαδημίας. Τόσο

υπερβολικό και άστοχο όσο και το να πιστεύουμε ότι όλοι οι διανοούμενοι είναι οπαδοί της ίδιας (πολιτικής ή ιδεολογικής) θρησκείας, έχουν την ίδια γνώμη για τα πράγματα, την ίδια αντίληψη για τον κόσμο. Ποτέ δεν ίσχυσε κάτι τέτοιο. Και ποτέ δεν θα ισχύσει. Ευτυχώς. Γιατί το πνεύμα λιμνάζει δίχως σύγκρουση. Και οι διανοούμενοι που έχουν να επιδείξουν μόνο ακράδαντες σιγουριές και δεν χαλαλίζουν ούτε μία λέξη στην αυτοκριτική και την αμφισβήτηση των δογμάτων τους, καθώς και όσοι καταντούν κόλακες της κάθε εξουσίας και υπηρέτες της, παύουν απλώς να αξίζουν τον τίτλο του διανοούμενου, όσο χαλαρά κι αν τον ορίσουμε.

Δύσκολη όμως φαίνεται πως είναι και η συμφωνία ως προς το αν όντως σιωπούν οι διανοούμενοι (από δειλία, ιδιοτέλεια ή αδιαφορία για τα κοινά) ή όχι. Προσωπική μου γνώμη, που την έχω διατυπώσει και από δω, είναι πως όχι μόνο δεν σιωπούν, αλλά, χάρη και στη διεύρυνση της επικράτειας των Μέσων και την εμφάνιση νέων τρόπων ανακοίνωσης και μετάδοσης της γνώμης (το Ιντερνετ, που διαθέτει στον καθέναν όσα «μετερίζια»¹ φεγγεταί, επώνυμα ή ψευδώνυμα), μάλλον για πολυλογία θα μπορούσαμε να μιλήσουμε παρά για σιωπή. Και σίγουρα για διχασμό στον χώρο της διάνοησης, για εσωτερικές αντιδικίες και συγκρούσεις, στο πλαίσιο των οποίων δεν λείπουν η γλεύη και τα λιβελλογραφήματα².

Μιλάνε λοιπόν οι διανοούμενοι, όσοι τέλος πάντων ορίζονται και αναγνωρίζονται από το κοινό σαν διανοούμενοι. [...] Μιλάνε, αλλά επειδή, όπως είναι λογικό, όσα λέγε δεν συμφωνούν ούτε μεταξύ τους ούτε βέβαια με όσα έχουμε εμείς στην κεφαλή μας, με όσα δηλαδή θα θέλαμε να πούνε ώστε να τους χειροκροτήσουμε, επιμένουμε να ισχυριζόμαστε ότι κωφεύουν και δεν απαντούν, ότι ναρκισσεύονται και δεν μετεχουν, ότι αδραγούν και δεν παρεμβαίνουν. Αλλά η συμμετοχή τους, για να έχει νόημα, πρέπει να γίνεται με τους δικούς τους όρους και όχι με τους δικούς μας. Να λένε δηλαδή ό,τι έχουν να πουν, όσο ενοχλητικό κι αν είναι για τα κλισέ μας. Και να κρίνονται για ό,τι λένε, με κριτήριο δηλαδή το αν τα λεγόμενά τους έχουν συνοχή και καθαρότητα, θάρρος και μέτρο, ευθύτητα και ειλικρίνεια, και όχι με κριτήριο το πόσο συμφωνούν με όσα θα θέλαμε εμείς να τους υπαγορεύσουμε, σαν αθέατοι υποβολείς.

*Ελαφρώς διασκευασμένο κείμενο του Π. Μπουκάλα,
εφημ. «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 20/10/2013*

Λεξιλόγιο:

1. μετερίζι = μεγάλης σημασίας οχυρωμένη θέση από την οποία ξεκινούν οι επιθέσεις κατά του εχθρού, οχύρωμα, προμαχώνας.
2. λιβελλογράφημα = δημοσίευμα, άρθρο ή βιβλίο που περιέχει δυσφημιστικά σχόλια και κακόβουλους, συκοφαντικούς χαρακτηρισμούς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε παράγραφο 80-90 λέξεων το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο: «Οι διανοούμενοι οφείλουν να βγουν από τον χρυσελεφάντινο πύργο που τους αποδίδει σαν ιδιοκτησία ένας στεριωμένος μύθος και να μιλήσουν. Να αναλάβουν, πλην της ευθύνης του καλλιτέχνη, και την ευθύνη του πολίτη».

Μονάδες 10

B2. Με ποιους τρόπους αναπτύσσεται η τέταρτη (4^η) παράγραφος του κειμένου; («Δύσκολη όμως φαίνεται... λιβελλογραφήματα»). Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 5

B3. «Η συμφωνία για το ποιοι ... αν τον ορίσουμε.». Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε:

α) Ποιον τρόπο πειθούς επιστρατεύει ο συγγραφέας; (Μονάδες 2)

β) Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. (Μονάδες 3)

Μονάδες 5

B4. α) Γιατί ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το α' πληθυντικό πρόσωπο σε ορισμένα σημεία του κειμένου; Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε. (Μονάδες 2)

β) Βασικό χαρακτηριστικό του δημοσιογραφικού λόγου είναι η αναφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε. (Μονάδες 3)

Μονάδες 5

B5. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις: δεσπόζει, καθοδηγήσουν, ακράδαντες, αντιδικίες, αδρανούν.

Μονάδες 5

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.Νλ3Γ(ε)

Β6. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη: **διανοούμενοι, ιδιοκτησία, καλλιτέχνη, αμφισβήτηση, χειροκροτήσουμε.**

Μονάδες 5

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα: «*Ο ρόλος των πνευματικών ανθρώπων στην κοινωνία*». Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι του πνεύματος σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την κοινωνία και τα προβλήματά της και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΧΑΝΣΙΑΝΑ
ΠΕΙΡΑΙΑ